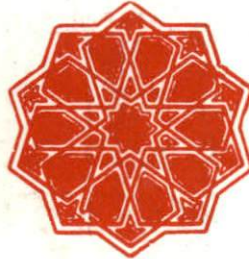

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

CİLT : XXXVII

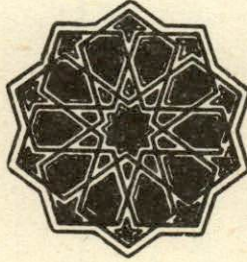

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

CİLT : XXXVII

*Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına
aittir.*

ISSN 1301-0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1997

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Prof. Dr. Hüseyin ATAY <i>Nefis</i>	1
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>Hollanda Yüksek İslam Okulu</i>	59
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>Debatte Über Islamische Pädagogik In Den 20. Jahrhundert</i>	67
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>Müslümanların İslami Eğitiminde Gerekli Değişmeler</i>	73
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>Notwendige Veränderungen Der Islamischen Erziehung In West-Europa Und In Den Islamischen Landern</i>	79
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Değişim ve İslam</i>	87
Prof. J. DANIELOU (Çev. Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK) <i>Kilisede Misyoner Düşüncesi</i>	101
Prof. Dr. Nesimi YAZICI <i>Karesi Gazetesi Penceresinden Balıkesir'de Dini Hayat Üzerine Bazı Gözlemler (1916-1917)</i>	105
Prof. Dr. Hamid ALGAR (Çev. Doç. Dr. Ethem CEBECİOĞLU) <i>Volga-Ural Bölgesinin Son Büyük Nakşibendî Şeyhi=Şeyh Zeynullah Rasulev</i>	131
Doç. Dr. Mustafa ERDEM <i>İlahi Dinlerin Kutsal Kitaplarında Helal ve Haram Anlayışı Üzerine Bir Araştırma</i>	151
Doç. Dr. İrfan AYZAN <i>Emeviler Döneminde Mevali ve Zımmilerin İdaredeki Rolü</i>	175
Doç. Dr. İsmail Hakkı ÜNAL <i>Haneî Usulcülere Göre Hz. Peygamberin Fiilleri</i>	191
Doç. Dr. İbrahim SARIÇAM <i>Küme't b. Zeyd el-Esedî ve Hâşimiyât'ı II</i>	201
Doç. Dr. İdris ŞENGÜL <i>Kur'an Üzerine</i>	233

Prof. Dr. Muhammed Abdullah DRAZ (Çev. Doç. Dr. Ahmet Nedim SERİNSU)	
“Kur’ân-ı Kerim’in Nüzul Sırasına Göre Tertib Edilmesi Teklifi”ne Edebi Eleştiri	245
Yrd. Doç. Dr. Ruhi KALENDER	
<i>Musiki ve İnsan</i>	263
Dr. Niyazi AKYÜZ	
<i>Dinin Nesnelleşmesi</i>	273
Michael COOK (Çev. Dr. Sönmez KUTLU)	
<i>İslam’da Aktivism ve Quietizm: İlk Mürcienin Durumu</i>	305
Dr. Sönmez KUTLU	
<i>İlk Mürciî Metinler ve Kitâbü'l-İrca</i>	317
Dr. Baki ADAM	
<i>Yahudiliğin Hıristiyanlığa ve İslam’a Bakışı</i>	333
Dr. Öznur ÖZDOĞAN	
<i>Kendini Gerçekleştirme Açısından İnsan-Din İlişkisi</i>	359
Dr. Gülay CEZAYİRLİ	
<i>Dinî Grup ve Toplumsal Grup</i>	365
Dr. Bayram AKDOĞAN	
<i>Çağdaş Musikînaslardan Tunus’lu Büyük Bestekâr ve Müzisyen Dr. Salih el-Mehdî’nin Hayatı, Eserleri ve Musiki Anlayışı</i>	377
Dr. Mustafa AŞKAR	
<i>Osmanlı Devletinde Alim-Mutasavvıf Protipi Olarak; Şeyhülislam Molla Fenarî ve Tasavvuf Anlayışı</i>	385
Dr. Mustafa AŞKAR	
<i>Ebu Abdurrahman Sülemî’nin Zikru’n-Misveti’l-Müteabbidâti’s-Sufiyyât Adlı Eseri ve Tasavvuf Tarihinde Kadın Sufilerin Yeri</i>	403
Dr. Recai DOĞAN	
<i>Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili</i>	407
Ar. Gör. Bilal KEMİKLİ	
<i>Türk Tasavvuf Edebiyatında Risale-i Devran ve Semâ Türü ve Gaybî’nin Devran ve Semâ’a İlişkin Görüşleri</i>	443
Dr. Seyfettin ERŞAHİN	
<i>İslam Tarihçiliği Üzerine (Kitap Tanıtımı)</i>	461

KİLİSEDE MİSYONER DÜŞÜNCESİ*

Prof. Dr. Jean DANİÉLOU

Çev. Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK

“Mission” (Misyon) kelimesi, Yeni Ahit’in diline aittir ve Hıristiyan İlahiyatının özel bir katagorisini teşkil etmektedir. Misyon, bu konuda, yetki sahibi otorite tarafından, yetki ile donatılmış bir görevlinin resmî olarak gönderilmesini belirtmektedir. Kelime (mission), farklı seviyelerde (ve anlamlarda) kullanılabilir. O, tam olarak, teolojik düzende, Baba tarafından Oğul’un ve Kutsal Ruh’un gönderilmesini belirtmektedir: İlahî misyonlardan işte bu anlamda sözedilmektedir. İkinci olarak misyon, kendisiyle aynı yetkilere sahip olan Havarilere, yani “elçilere” Mesih tarafından tevdi edilen vazifeyi ifade edebilmektedir. Bu iki anlam, zaten, Mesih’in (İsa), “Baba’nın beni gönderdiği gibi, ben de sizi gönderiyorum” (Yuhanna 20: 21) sözüne göre birbirinin yerine kullanılmaktadır. Sonuncu olarak o, Kilise’nin üyelerinden bazılarına tevdi edilen İncil’i putperestlere duyurma vazifesini ifade edebilmektedir.

* Bu makale, “Histoire Universelle des Missions Catholiques” (Paris 1956) isimli dört ciltlik eserin Birinci cildinde, “Introduction” ana başlığı altında, “L’IDEE MISSIONNAIRE DANS L’ÉGLISE” başlığı ile, 19-22 sayfeleri arasında yer almaktadır. Makalenin yazarı Jean DANİÉLOU, 1905’te Neuilly-sur-Seine’de doğmuş, Notre-Dame de Bon Secours kızvit kolejinde okumuştur. 1929’da, Laval’da Kızvit papazı olmuştur. 1936’dan itibaren birkaç yıl P. Henri de Lubac’ın Dinler Tarihi Dersleri’ne devam etmiştir. 1941’de, Paris’te, Groupe Catholique des Lettres’e dahil olmuş; 1943’te, Institut Catholique de Paris’te (Paris Katolik Enstitüsü) İlahiyat Doktoru ünvanını almış ve Histoire des Origines Chrétiennes (Hıristiyanların Kökenleri Tarihi) Kürsüsü’nü işgal etmiştir. O, 1944’te, hazırladığı bir tez ile, Bilim Doktoru ünvanını almıştır. 1961 yılından itibaren Daniélou, “Faculté de Théologie de l’Institut catholique de Paris” (Paris Katolik Enstitüsü İlahiyat Fakültesi) Dekanıdır. Bu görevi 1969 yılına kadar sürdürmüştür. Papa XXIII. Jean, onu II. Vatikan Konsili uzmanı olarak görevlendirmiştir. XXIII. Jean’dan sonra Papa olan VI. Paul da onu danışmanlığına, daha sonra Hıristiyan Olmayanlar Sekreteryası’na getirmiş ve tam yetkili kılmıştır. Daniélou, 1967’de “Institut de Science et de Théologie des Religions”u (Din Bilimleri ve Teolojisi Enstitüsü) kurmuş ve ilk yöneticisi olmuştur. 1969 yılında psikopos olmuş ve Papa VI Paul tarafından kardinallığa getirilmiştir. Kardinal koltuğundayken “Académie Française” (Fransız Akademisi) üyeliğine seçilmiştir. Ağırlığı Hıristiyan İlahiyatı konusunda olmak üzere çok sayıda eseri vardır. 20 Mayıs 1974 tarihinde ölmüştür [Bkz. Jacques Vidal, “Daniélou Jean”, Dictionnaire des Religions, Paris 1983, 367-371. (çev.)]

Misyon kelimesinin kullanılagelen anlamı, bu sonuncu anlamdır. Pavlus'un şu metni, hemen hemen, onun temel unsurlarını en iyi bir şekilde biraraya getirmektedir: "İmdi kendisine iman etmedikleri kimseyi nasıl çağıracaklar? Ve işitmedikleri kimseye nasıl inanacaklar? Ve eğer gönderilmezlerse, nasıl vaaz edeceklerdir?" (Romalıları Mektup, 10: 14-15). Misyonun diğer etapları, burada, iyi bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu etaplardan birincisi gönderme, özel anlamda, *misyon* demektir. Birinci etap, özü bakımından, Kilise'nin İncil'i putperestlere taşımak üzere görevlendirdiği kimseleri, misyonerleri kapsamaktadır. Bu misyonerlere, Kilise'nin başlağıcından beri, elçi, öğretici, vaiz ismi altında rastlanmaktadır. Fakat bu, putperest ülkede yaşayan her Hristiyan'ın bu "misyon"a katılmak zorunda olduğunu unutturmamalıdır. Esas itibariyle Hristiyanlığın başlangıç yıllarında İncil, özellikle laikler*, askerler, tüccarlar, esirler kanalıyla tebliğ edilmişti. Hristiyan olmayan ülkede yaşayan laiklerde bu misyoner ruhunun zayıflaması, son yüzyıllardaki misyon bunalımının sebeplerinden biridir.

İkinci olarak elçinin görevi, özellikle Sözü anlatılmasıdır. Putperestlere iyi haberin (İncil) bu birinci ilânını işaret eden teknik terim, *Kérygme*'dir. Bu kelimenin kökü, Grekçe *Kéryx*'dir. *Kéryx* ise resmî bir ilânın ve daha özel olarak iyi haberin duyurulması anlamına gelmektedir. O halde *Kérygme*'nin konusu müjdeyi, yani Mesih'in öldükten sonra dirilmesiyle gerçekleştirilmiş kurtuluş olayını, paskalyanın mesajı olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Gerçekten de *Kérygme*'nin özel konusu işte budur. Bu misyoner haber, vaftiz olmaya karar vermiş putpereste verilen bilgiden ibaret olan ve özeti sembol olan ilmihalden (*catéchèse* veya *didascalie*) farklıdır. Aynı şekilde o, halka sıradan yapılan vaazdan (*l'homélie*) da farklıdır. Çünkü *Kérygme* sözü sıradan bir hitabet anlamı taşımamaktadır. Bu, kalpleri hidayete erdirebilecek ilâhî bir kudrettir. Bazen de *Kérygme* kelimesi, güç, mucize veya peygamberî işaretleri kendisinde bulundurmaktadır. Buna bağlı olarak *Kérygme* kelimesi, Kelamin yaşayan güçlü belgesi durumundaki Hristiyan hayatının tanıklığının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu tanıklık istisnasız olarak, laikler için misyonun temel şeklidir.

Nihayet misyonun (*mission*) amacı, imanı uyandırmaktadır. Aslında misyonun nihayî gayesi, imanın temel konusu olan İsa-Masih'in kurtarıcı fonksiyonunu, henüz bilmeyen kimselere tanıtmaktır. O halde misyon, imanın tam bir pedagojisini ihtiva etmektedir. Bununla birlikte misyonun, bir takım engellerle karşılaşabileceğini veya tersine değişik çevrelere göre umut taşları olarak kendisini takdim edebileceğini gözönünde bulundurmak lâzım gelecektir. Zaten, imanın konusu olan kurtuluşun zenginliklerinin şartlarından birisi olan iman eylemi, Kilise'ye girişle gerçekleşmektedir. Aziz Pavlus, iman inancın şartıdır, yani Ekmek Şarap Âyini (Ökaristi) olan tatminkâr ibadetin şartıdır derken imanın bu sonuncu türü-

* Bu makalede, "laik" kelimesi, Ruhban sınıfına mensup olamayan ve normal Hristiyan hayatı yaşayan kimseler karşılığında kullanılmıştır. (Çev.)

ne işaret etmektedir. O halde misyonun son amacı; yeni bir ülkede Kili-se'yi dikmek, yani orada bir hiyerarşiyi yerleştirmek olacaktır. Bu son aşama, ruhbanlığın müdahalesini zorunlu kılmaktadır. Çünkü Ruhbanlık, laikler tarafından meydana getirilen, ancak tamamlanamayan eserî şekil-lendirilmek için buraya gelmektedir.

Bu değerlendirmeler, dinî temelinde misyonu tanımlamaktadır. Fakat, misyon, aslında kendisinde bir görünüm olan Kilise gibi belirli tarihî şartlarda gerçekleşmek durumundadır. Dinî olgu, tamamen salt du-rumda değil; fakat, bir medeniyet diye adlandırılan bu elemanlar birleş-i-minde kendini gösterir. Değişik medeniyetlerin Hıristiyanlaştırılması, ön-celikle normal olarak, bir yükseliş düzenine göre gerçekleşmektedir. Nitekim İncil, ilk önce Yahudilere tebliğ edilmişti ve ilk cemaat, Yahudi-Hıristiyan'dı. Sonra Hıristiyanlaştırma Grek-Latin dünyasını kapladı ve o dünya, Batı Medeniyeti olarak adlandırıldı. Günümüzde misyon, teknik bir terim olarak, Uzakdoğu ve Afrika ülkelerinin Hıristiyanlaştırılması anlamını ifade etmektedir. Bu, misyonerlerin, genelde, Hıristiyanlaştırdıkları ülkelerin insanlarından farklı bir milliyete ait olduğunu açıklamak-tadır. Örnek olarak Yunan ülkesindeki ilk misyonerler, Yahudiler'di; Af-rika ve Asya'daki çağdaş misyonerler ise Alman, Fransız, İtalyan, Hollandalı, Belçikalı ve Kanadalılardır. Misyonlar; kelimenin dar anla-mında, işte bu bakış çerçevesinde, günümüzde "yabancı misyonlar" ola-rak adlandırılmıştır.

Konumuzu teşkil eden misyon, ikinci olarak, kültürü kapsamaktadır. Bir ülkede Hıristiyanlığın yerleşebilmiş olması için sadece Kilise kurum-larına sahip olmak yeterli değildir. Hıristiyanlığın o ülkenin kültür gele-nekleriyle bütünleşmesi, o ülkede Hıristiyan ilhamlı da gereklidir. Aksi takdirde Hıristiyanlık, o ülkede, yabancı bir fenomen gibi görünür ve vatansever sorumlu aydınlarla ulaşmayabilir. Görülmektedir ki misyoner faaliyetini, medeniyet faaliyetinden ayırmak mümkün değildir. Hıristiyanlık, kendisi-ne tamamen yabancı bir medeniyette gelişmesini tam anlamda gerçekleştiremez. Düşman bir çevrede yaşayan küçük bir seçkin topluluk tarafın-dan ilk döneminde meydana getirilen Hıristiyan toplum, ikinci dönemde, sadece Hıristiyan bir halk teşkilini sağlayan medeniyet üzerinde bir aksi-yona sahip olabilir.

Bu durum, bize mevcut misyoner durumunu anlamamıza imkân veren unsurların bütünlüğünü ortaya koymaktadır. Mevcut misyoner durum, sadece Batı Medeniyeti'nin günümüze kadar Hıristiyanlaşmış ol-duğunu karakterize etmektedir.

Bunun dışında, Süryani ve Kıpti alanda olduğu gibi, Siyah Afrika veya Okyanusya medeniyetleri için sadece birtakım yemler ve parçaların bulunduğunu ortaya koymaktadır. Dünyanın her yerinde Hıristiyanların olduğunu görerek bunun tersi bir eğilime kapılmamız mümkündür. Fakat, aslında, bu Hıristiyanların yaşadığı bölgelerle Batı bölgeleri birbirinin aynı görünümü sergilemektedir. Kilise'nin dikilmesinin işareti olan yerli

bir hiyerarşinin yerleşmesi, Uzakdoğu ve Afrika ülkelerinde tamamen yeni bir olgudur. Hıristiyanlığın, Çin'in ve Hindistan'ın kültürel geleneğine henüz yabancı olması bizim için hayret verici değil midir?

Bu durum, günümüzdeki misyoner krizinin kaynağıdır. Gerçekten, Uzakdoğu, Doğu veya Afrika Ülkeleri, Batı'nın politik himayesinden kurtulduğu ölçüde, kendilerini Batı'nın etkisine bağlamış görünen Hıristiyanlıktan kurtarmaya da yönelirler. Yerli bir çevrede Hıristiyanlığın kökleşmesinin gerekliliği, bu bakımdan günümüzün en acil görevidir. Kilise, her yerde yerli hiyerarşinin oluşumunu çabuklaştırmak gerektiğinin bilincindedir. Fakat burada kültürel problem ortaya çıkmaktadır. Farklı medeniyetlerin linguistik, estetik, felsefik şekillerde Hıristiyanlığın dile getirilmesinin gerekliliği, daha acil olmaktadır. Hıristiyanlık, millî hayatın içine ancak böyle sokulmuş olacaktır.

Bunun meşru bir gelişmeyi teşkil ettiğini ve Hıristiyanlığın, hiç bir özel medeniyetle ilgili olmadığını kabul etmek lâzımdır. O, bütün insanlığa gönderilmiş bir mesajdır. Zaten unutmamamız lazım ki Hıristiyanlık; Mesih ve Havariler Aramca konuştuklarına göre, önce Semitik bir şekil altında açıklanmıştır. Yahudi-Hıristiyanlıktan Helleno-Hıristiyanlığa geçiş, Hıristiyanlığın ilk yıllarından itibaren ciddi bir kriz teşkil etmiştir. Bugün biz, bu bunalımın derinliğini keşfettiğimiz gibi, mevcut kriz ile ilgili de birçok unsuru görüyoruz. Diğer yandan Hıristiyanlık, günümüzde farklı anlatım tarzlarını benimsemektedir. Doğu Hıristiyanlığının liturjik, kanonik, teolojik şekilleri, Batı-Latin Hıristiyanlarınkinden farklıdır. Eğer bu Hıristiyan dünyası, sayıca daha az oranda yayılmış ise bu, o sırada Hıristiyanlığın ifadelerinin farklı olduğundandır. Şu da bir gerçektir ki; Hıristiyanlığın çeşitli medeniyetlerdeki bu anlatımı meşru ise, bu anlatım çok nazik problemleri ortaya çıkarmaktadır. Bir vahiy metninin, başka bir çok dilde ifade edilmesi, sayısız problemler ortaya koyan bütün dil bilgisinin değişimine yol açmakta ve uzun bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. Bunun neticesinde medeniyetler, paganizm ile dolmuştur. Onların anlatım tarzlarını kullanabilmek için önce onların içlerine nüfuz etmiş bütün putperest yankılanmalardan arındırmak lazımdır. Örnek olarak; Grek-Latin paganizmi için yüzyıllar gerektiren çalışmaya ihtiyaç vardır. Hindistan, Çin ve Siyah Afrika için de aynı çalışma gerekmektedir.

Nihayet son bir hususa da temas etmek gerekmektedir. Eğer Batının siyasi hakimiyeti hedefine ulaştı ise, kültürel etkisinin hedefine ulaştığı da bir gerçektir. Batı, teknik medeniyet görünümü altında, Dünya'yı fethetmek yolundadır. Bu durumda Doğu'nun ve Afrika'nın eski medeniyetleri, bu yayılmaya karşı durabilecek mi? Gelecekte Dünya'nın her yerinde karşılaşacağımız insanın, bu teknik medeniyetin insanı olacağı bir gerçektir. Bu durum, misyonu yeni bir oluşa doğru yönlendirmektedir. Çünkü bu teknik medeniyet, gerek Doğu da, gerekse Batı da, Hıristiyanlığın dışında teşekkül etmiştir. Geleceğin misyoner problemi, bu medeniyetin Hıristiyanlaştırılması problemi olacaktır. Batı için de, Doğu için de, aynı şey söz konusudur.